

پرسش و پاسخ

در مورد

عادات طبیعی زنان

(احکام فقهی)

شیخ / محمد صالح العثیمین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^۱. ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾^۲. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾^۳.

از آنجائیکه جریان و توقف خونهای طبیعی زنان (حیض و نفاس) در فقه اسلامی تحریم و تحلیل بعضی از عبادات و مسائل خانوادگی و زناشوئی از آن ناشی می شود، و چون مسائل آن بیشتر مربوط به زنان بوده و آنها

---

^۱ آل عمران: ۱۰۲

^۲ النساء: ۱.

^۳ الاحزاب: ۷۳

غالبا بعلت شرم و حیا در مورد آن سوال نمی کنند، لذا در رابطه با آن خونهای طبیعی بسیاری از احکام بر آنها پوشیده می ماند، این بود که مناسب دانستیم بعضی از فتاوی شیخ محمد صالح العثیمین را که در این رابطه بصورت سوال و جواب منتشر شده بود انتخاب کرده و آن را در اختیار خواهران مومن قرار دهیم تا شاید قدمی در راه آگاهی آنها در این رابطه برداشته باشیم.

از خداوند خواهانیم که این عمل ناچیز را مورد قبول قرار دهد و آن را برای مسلمین ثمر بخش گرداند.
و صلی الله علی محمد و علی آله و صحبه و سلم.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- از شیخ که خداوند درجه او را در زمره راهیافتگان بلند فرماید سوال شد که آیا دلیلی بر زمانبندی بعضی از فقها در مورد شروع حیض (عادت ماهیانه) در نه سالگی و پایان آن در پنجاه سالگی وجود دارد؟

شیخ چنین پاسخ دادند: دلیلی بر زمانبندی شروع

حیض در نه سالگی و پایان آن در پنجاه سالگی وجود ندارد، و صحیح آنست که هر وقت زن آنخون معروف نزد زنان را ببیند آن خون، خون حیض است، زیرا که خداوند می فرماید:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٌّ﴾ (البقرة: ۲۲۲).

و درباره حیض از تو می پرسند، بگو حیض پلیدی است.

آیه عمومیت دارد و خداوند حکم (حلال و حرامی که از وجود حیض ناشی می شود) را به وجود حیض وابسته نموده، و برای آن سنی را تعیین نفرموده است، پس واجب است که به آنچه حکم بدان وابسته است که همان وجود (حیض) باشد رجوع شود، پس هر وقت حیض وجود داشته باشد حکم ثابت می شود و هرگاه وجود نداشته باشد حکم ثابت نمی شود، بنابراین هر وقت زن حیض را ببیند حائض (در حال عادت) است گرچه در سنی کمتر از نه سال و بیشتر از پنجاه باشد، زیرا زمانبندی احتیاج به دلیل و حال آنکه دلیلی بر زمانبندی وجود ندارد.

۲- از شیخ درباره زنی که بیشتر از پنجاه سال دارد و از وی خونی با اوصاف معروف (اوصاف حیض) خارج می شود، و زن دیگری که عمرش از پنجاه تجاوز می کند، خونی از وی خارج می شود که اوصاف خون معروف را ندارد بلکه مایل به رنگ زرد و یا کدر می باشد سوال شد.

شیخ فرمودند: زنی که از وی خونی با اوصاف معروف خارج می شود صحیحتر آنست که آن خون، خون حیض می باشد، زیرا که حد و مرزی برای حد اکثر سن حیض وجود ندارد، بنابراین برای خون آن زن احکام خون حیض مانند دوری از نماز، روزه، جماع، وجوب غسل، قضای روزه و مانند آن مترتب می شود. اما زنی که زردی و کدری از او خارج می شود، در صورتی آن که زردی و کدری در هنگام عادت باشد حیض بشمار می رود، و اگر در هنگام عادت نباشد حیض بشمار نمی رود، اما اگر خون، خون حیض معروف باشد و قبل یا بعد از زمان عادت خارج شود این تغییر زمان اثری ندارد و زمان خروج آن، زن باید احکام حیض را رعایت کرده و در

پایان غسل نماید. آنچه ذکر شد بر مبنای آن قول صحیحی بود که سن حیض حد و مرزی ندارد، اما بر حسب مذهب امام احمد بن حنبل بعد از سن پنجاه حیض وجود ندارد گرچه خون سیاه عادی باشد، که با آن حال باید روزه بگیرد و نماز بخواند و در پایان احتیاج به غسل ندارد، اما این قول صحیح نیست.

۴- از شیخ درباره خونی که از زن حامله خارج می

شود سوال شد؟

جناب شیخ چنین پاسخ دادند: - زن حامله عادت ماهیانه به وی دست نمی دهد، و همانگونه که امام احمد -رحمت الله علیه- می فرماید: زنان با قطع حیض متوجه حاملگی می شوند، و به گفته دانشمندان: خداوند خون حیض را غذای جنین در شکم مادر قرار داده است، که هنگام وجود جنین، خون حیض قطع می گردد، اما ممکن است بعضی از زنان با حامله شدن تحت تاثیر قرار نگیرند و بر حسب عادت قبل از حاملگی جریان حیض بر آنها استمرار یابد، در چنین حالتی حکم به حائض بودن می شود، زیرا که حیض او استمرار یافته و حاملگی نیز اثری

نداشته است، و هر آنچه که حیض غیر حامله آن را حرام، واجب و حلال می کند این حیض نیز آن را حرام، واجب و حلال می نماید.

خلاصه، خونی که از حامله خارج می شود بر دو نوع

است:

(۱) نوعی که همانند قبل از حاملگی ادامه داشته باشد،

که نسبت به این خون حکم به حیض بودن آن می

شود، زیرا که این دال بر آن است که حاملگی بر او

موثر نبوده، و در نتیجه آن خون، خون حیض است.

(۲) خونی که حیض بحساب نمی آید بلکه از پاره

شدن رگ در اثر وقوع حادثه، بلند کردن چیزی، و یا

افتادن از جایی، ناگهان از زن حامله خارج می شود که

این زن طاهر بوده و آن خون نماز و روزه را بر وی حرام

نمی کند.

۴- در مورد زنی که هنگام عادت ماهیانه بعثت شرم و

حیا نماز خوانده است سوال شد:

شیخ چنین پاسخ دادند: جائز نیست که زن در حالی

که خون حیض و خون بعد از زایمان از او خارج می

شود نماز بخواند، زیرا که پیامبر -صلی الله علیه وسلم- درباره زن فرمود: «أليس إذا حاضت لم تصل ولم تصم» مگر نه آنست که زن موقعی که حائض می شود نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد؟ و مسلمانان (علمای مسلمین) همه بر این رأی اند که روزه و نماز برای زن حائض حلال نیست، بر این اساس بر زنی که هنگام حیض نماز خوانده واجب است که از کرده خود توبه و استغفار نماید.

5- از شیخ در مورد زنی که با دارو سبب خروج خون حیض شده و نماز را ترک کرده است سوال شد که آیا بر آن زن واجب است نمازهای ترک شده را قضا نماید؟

شیخ چنین پاسخ دادند: - زن اگر متسبب خروج حیض شود نماز را قضا نمی کند، چونکه حیض خونبست که هنگام وجود حکمش (حلال و حرامی که از وجود حیض ناشی می شود) بر آن مترتب می شود، کما اینکه اگر زن چیزی را استعمال کند که خون حیض را قطع نماید واجبست که نماز بخواند و روزه بگیرد نه اینکه روزه را قضا کند. به دلیل اینکه آن زن در اینحال حائض بشمار نمی رود، پس حکم همراه علتش می گردد،

خداوند می فرماید ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٌّ﴾ و درباره حیض از تو می پرسند، بگو حیض پلیدی است. بنابراین با وجود پلیدی حکم ثابت، و بدون آن حکم ثابت نمی شود.

6- از شیخ سوال شد که آیا جائز است، زن حائض

جهت شرکت در مجالس ذکر به مسجد برود؟

شیخ چنین پاسخ داد: ماندن زن حائض در مسجد

جائز نیست، پس در اینصورت صحیح نیست که جهت گوش دادن به ذکر و قرائت قرآن به مسجد برود، اما عبور از آن چنانچه زن اطمینان داشته باشد که مسجد آلوده نمی شود و همچنین نشستن و گوش دادن به ذکر و قرائت قرآن در جایی خارج از مسجد بوسیله بلندگو اشکالی ندارد، زیرا جائز است که زن در حالت قانندگی به ذکر و قرائت قرآن گوش فرا دهد، و ثابت شده است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در حالی که حضرت عایشه -رضی الله عنها- حائض بود در اتاق وی تکیه می زد و قرآن را تلاوت می نمود، اما اینکه برای گوش دادن به ذکر و قرائت در مسجد بماند جائز نیست، و به همین دلیل بود

که پیامبر -صلی الله علیه وسلم- در حجة الوداع هنگامیکه از حائض بودن صفیه -رضی الله عنها- با خبر شد و فکر می کرد صفیه هنوز طواف افاضه نکرده است، فرمودند: آیا ما را در انتظار خواهد گذاشت؟ گفتند: صفیه طواف افاضه را به اتمام رسانده. و این دال بر آن است که در حال قاعدگی ماندن در مسجد گرچه برای عبادت باشد جائز نیست، و وارد است که پیامبر -صلی الله علیه وسلم- دستور دادند زنان برای نماز و ذکر به مصلی عید بروند، و زنان حائض از مصلی کناره گیرند.

7- از شیخ سوال شد که اگر مرد بخواهد در روزهای آخر قاعدگی با زن خود جماع کند آیا جائز است که در این حال زن موافقت نماید؟

شیخ فرمودند: از این سوال پیداست که آن زن می داند هنگام قاعدگی جائز نیست شوهرش با وی نزدیکی کند و این مسئله ای است واضح. خداوند می فرماید:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٌّ فَاعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (البقرة: ۲۲۲).

و درباره حیض از تو پرسند، بگو: حیض پلیدی است پس در موقع حیض از زنان کناره گیرید تا آنکه پاک شوند پس آنگاه که پاک شوند از آنجائیکه خدا به شما دستور داده است با آنها نزدیکی کنید محققا خدا توبه کاران و پاکیزگان را دوست می دارد.

و کلیه علما بر این رای اند که جماع مرد با همسر خود در حال حیض حرام است، و بر زن واجبست که همسر خود را از این عمل باز دارد و با آن مخالفت ورزد که با درخواست شوهرش در این مورد موافقت نکند که اطاعت از مخلوق در مقابل مخالفت با خالق جائز نیست. اما انجام اعمال دیگر با زن، بغیر از جماع، در حال قاعدگی وی اشکالی ندارد، مثل لذت بردن از زن خارج از شرمگاه که در این حال اگر منی خارج شود غسل واجب می گردد و اگر منی خارج نشود غسل واجب نمی شود، و اگر فقط منی از مرد خارج شود تنها غسل بر مرد واجب می شود، و در حالتی که منی تنها از زن خارج شود غسل فقط بر زن واجب می شود، و در صورتی که

منی از هر یک از زن و مرد خارج شود غسل بر هر دوی آنها واجب می شود، زیرا که غسل هم با خروج منی به هر وسیله ای که باشد واجب می شود و هم با فرو رفتن آلت تناسلی مرد در آلت تناسلی زن، گرچه منی خارج نشود. و این مسئله که منظورم واجب شدن غسل بمجرد جماع (نزدیکی) و بدون خروج منی است. اکثریت مردم از آن آگاهی ندارند. و به این مناسبت متذکر می شوم که در صورت وجوب غسل بر زن، لازم است که به تمامی بدن، مو و زیر آن آب برساند و هیچ نقطه ای از جسم خود را ترک ننماید زیرا که خداوند می فرماید:

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَأَطْهَرُوا﴾ (المائدة: ۶).

و اگر جنب باشید پس غسل کنید.

و در آیه ذکر نشده که بعضی از بدن بدون غسل باقی بماند، پس واجب است که زن به تمامی جسم خود آب برساند، و اگر چنانچه بر زخم، شکستگی دنده و یا اعضای دیگر چسب زده باشد کفایت که روی آن را با آب مسح نماید و احتیاجی به تیمم نیست زیرا که در این حال آن مسح جایگزین تیمم می شود.

8- از جناب شیخ سوال شد که چنانچه زنی بعد از دخول وقت نماز حائض شود آیا قضای آن نماز بر وی واجب است؟

شیخ چنین پاسخ دادند: چنانچه شروع حیض مثلا نیم ساعت بعد از دخول وقت نماز باشد لازم است بعد از پاک شدن نمازی را که هنگام دخول وقت آن در پاکی بسر برده است قضا نماید خداوند می فرماید:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾
(النساء: ۱۰۳).

هر آئینه نماز بر مومنان فریضه ایست وقت دار. اما نمازهایی که هنگام حیض ترک شده است قضا نمی نماید در قسمتی از حدیث پیامبر -صلی الله علیه وسلم- آمده است که فرمود: «أَليست إذا حاضت لم تصل ولم تصم». مگر نه اینست که اگر زن حائض شود نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد؟

و همه علما بر این رای اند که نمازهای ترک شده در وقت حیض احتیاج به قضا ندارد. اما اگر بعد از پایان حیض به اندازه خواندن یک

رکعت فرصت داشته باشد نماز آن وقت را باید بخواند.
پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- می فرماید: «من أدرك رکعة
من العصر قبل أن تغرب الشمس فقد أدرك العصر» کسی که قبل
از غروب آفتاب یک رکعت از نماز عصر را دریابد نماز
عصر را دریافته است.

در اینصورت اگر چنانچه عصر و یا قبل از طلوع
آفتاب پاک شود، و قبل از غروب و یا طلوع به اندازه یک
رکعت وقت داشته باشد در مورد اول نماز عصر و در
مورد دوم نماز صبح را باید خواند.

9- از شیخ سوال شد که زنی بعد از عمل جراحی و
چهار روز قبل از وقت عادت ماهیانه خون سیاهی بغیر از
خون عادت مشاهده نموده است و بلافاصله بعد از آن،
عادت ماهیانه وی شروع شد و مدت هفت روز بطول
انجامیده است آیا جریان خون قبل از هفت روز نیز از
جمله خون عادت بحساب می رود؟

شیخ فرمودند: این مسئله باید به پزشک مراجعه شود،
چون ظاهراً این خونی که از این زن خارج شده است در
نتیجه عمل جراحی بوده و خون ناشی از عمل جراحی

طبق فرموده رسول الله صلی الله علیه وسلم: «إن ذلك دم عرق» آن خون، خونست که در نتیجه قطع رگ جریان یافته است.

و این دال بر آنست که خون ناشی از پاره شدن رگ و منجمله عمل جراحی، حیض بشمار نمی رود و منجر به آنچه که حیض موجب تحریم آن است نمی شود. لذا در چنین حالتی نماز و روزه رمضان واجب می باشد.

10- از شیخ در مورد زنی که عادتش شش روز بوده و

چند روزی بر آن اضافه شده است سوال شد؟

شیخ چنین پاسخ دادند: در صورتی که عادت این زن

شش روز بوده باشد و سپس این مدت نه یا ده روز بطول انجامد آن زن تا زمانی که پاک نشده باشد نباید نماز بخواند، به این دلیل که رسول الله -صلی الله علیه وسلم- مدت معینی را برای حیض تعیین نفرموده است، خداوند می فرماید: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى﴾ (البقرة: ۲۲۲) و درباره حیض از تو می پرسند، بگو حیض پلیدی است.

پس تا زمانی که خون باقیست زن بر همان حال خود

باقی می ماند تا اینکه پاک شود و غسل کرده و سپس نماز بخواند، و چنانچه در ماه بعد عادتی کمتر از ماه قبل به وی دست دهد بمجرد پاک شدن غسل می نماید گرچه از مدت ما قبل کمتر باشد، و خلاصه اینکه هرگاه حیض جریان داشته باشد جائز نیست که نماز بخواند، خواه خون حیض برابر عادت قبلی باشد و یا زیاد و کم شود، و بعد از پاکی نماز می خواند.

11- از شیخ در مورد زنی که عادتش اول هر ماه بوده

و سپس خون را در آخر ماه دیده است سوال شد؟

شیخ پاسخ دادند: اگر چنانچه عادت زن به تاخیر افتد

مثلا عادتش اول ماه بوده باشد و خون را در آخر آن از

خون پاک شود طاهر به حساب می آید.

12- از شیخ در مورد زنی که عادتش شش روز اول

هر ماه بوده و بعدا به استمرار خون از او جریان یافته

است سوال شد؟

ایشان چنین پاسخ دادند: این زن که شش روز اول هر

ماه خون از او خارج می شده و سپس ناگهان خون بر او

استمرار یافته، بر او واجب است که بر حسب عادت قبلی

شش روز اول هر ماه را حیض بحساب آورد و مسائل مربوط به حیض را رعایت نماید و جریان خون بعد از آن شش روز استحاضه (جریان پیوسته خون از زن پس از روزهای عادت) شمرده خواهد شد، بعد از آن شش روز غسل کرده و نماز می خواند و به جریان خون بعد از آن اهمیت نمی دهد، زیرا که عائشه -رضی الله عنها- روایت می کند که فاطمه بنت ابی حبیش عرض کرد: یا رسول الله! خون پیوسته از من جریان دارد و پاک نمی شوم آیا نماز را ترک کنم؟ رسول الله -صلی الله علیه وسلم- فرمودند: «لا إن ذلك عرق، ولكن دعي الصلاة قدر الأيام التي كنت تحيضين فيها، ثم اغتسلي وصلي»¹. نه آن خون، خونست که در نتیجه قطع رگ جریان یافته است، اما به شمارش روزهایی که قاعده می شدی نماز را ترک گوی سپس غسل کن و نماز بخوان.

و در روایت مسلم آمده است که پیامبر -صلی الله علیه وسلم- خطاب به ام حبیبه دختر جحش فرمودند: «امکثي قدر ما كنت تحبسك حیضتك، ثم اغتسلي وصلي». مدت

---

¹ روایت بخاری

زمانی که حیضت ترا (از نماز، روزه و ...) باز می داشت
صبر کن، سپس غسل نما و نماز بخوان.

13- درباره مایع زرد رنگی که دو روز قبل از حیض

از زن خارج می شود سوال شد؟

ایشان چنین پاسخ دادند: در صورتی که این مایع زرد
رنگ قبل از حیض باشد مسئله ای بوجود نمی آورد، زیرا
که ام حبیبه می گوید: (ما زردی و کدری را چیزی به
حساب نمی آوردیم)!

پس اگر این زردی قبل از حیض باشد و با جریان
حیض پایان یابد اهمیت ندارد، اما اگر زن بداند که این
مایع زرد مقدمه حیض است پس باید مسائل مربوط به
حیض را رعایت نماید.

14- از شیخ در مورد زنی که با دیدن کدری و قبل از

عادتش نماز را ترک کرده و سپس هنگام عادتش خون
جریان پیدا کرده است سوال شد.

ایشان چنین پاسخ گفتند: ام عطیه -رضی الله عنها- می
فرماید: (ما زردی و کدری را چیزی به حساب نمی

---

¹ روایت مسلم

آوردیم) بر این اساس به نظرم این کدری که قبل از حیض بوجود آمده حیض به حساب نمی آید.

15- از شیخ در مورد زردی و کدری بعد از پاکی

سوال شد؟

شیخ گفتند: مشکلات زنان در مورد حیض دریای بی کرانیست که بعضی از آنها در نتیجه استعمال قرصهای ضد حاملگی پدید می آید، گرچه این مشکلات سابقاً نیز وجود داشته است، ولی وجود آن به این کثرت متأسفانه انسان را در حل مشکلات مربوط به آن متحیر می سازد، اما قاعده کلی آن است که هرگاه زن پاک شود و پاکی حقیقی را مشاهده نماید (منظورم از پاکی دیدن سفیدیست و آن عبارت از آبی است سفید که زنان آن را می شناسند)، بعد از آن کدری، زردی، نقطه خون و یا رطوبت، حیض بحساب نمی آید، و ممانعتی در مورد نماز، روزه، و نزدیکی مرد با همسرش بوجود نمی آورد، زیرا که آن حیض نیست. ام عطیه می گوید: (کنا لا نعد الصفرة والکدرۃ شیئا) ما زردی و کدری را چیزی به حساب نمی آوردیم. و ابوداود با سندی صحیح و با این اضافه:

(بعد الطهر) بعد از پاکی، روایت کرده است. بر این مبنا می گوئیم: بعد از تاکید از پاکی هر مسئله ای که رخ دهد ضروری به زن نمی رساند و او را از نماز، روزه و نزدیکی شوهرش با وی منع نمی کند، اما بر زن واجب است که عجله نکند و پایان حیض را مشاهده نماید، زیرا که بعضی از زنان قبل از دیدن پاکی بمجرد اینکه جریان خون کاهش یافت شروع به غسل می کنند. لذا زنان صحابه پنبه آغشته به خون را نزد ام المومنین عائشه -رضی الله عنها- می فرستادند و ایشان می فرمود عجله نکنید تا اینکه مایع سفید را ببینید.

16- از جناب شیخ درباره زنی که پنج روز قبل از چله از خون نفاس پاک شده و عبادت نماز و روزه را انجام داده و بعد از چله دوباره خون از وی جریان پیدا کرده است سوال شد؟

جناب شیخ چنین پاسخ گفتند: چنانچه زن قبل از چهل روز پاک شود نماز و اگر رمضان باشد روزه بر وی واجب است، و شوهرش حق دارد با او نزدیکی کند گرچه چهل روز به پایان نرسیده باشد و بر این زن که روز

سی و نهم پاک شده واجب است نماز و روزه را انجام دهد، و نماز و روزه ای را که به انجام رسانده به جا بوده است، و در صورتی که بعد از چهل روز دوباره خون جریان پیدا کند حیض شمرده می شود، مگر اینکه خون اکثر اوقات جریان داشته باشد که در اینصورت فقط در روزهای مصادف با عادتش مسائل مربوط به حیض را رعایت می کند، سپس غسل کرده و نماز می خواند.

17- از شیخ در مورد زنی سوال شد که دو هفته خون نفاس از او جریان یافته و سپس تدریجا این خون به ماده ای خلط مانند تبدیل می شود که مایل به رنگ زرد است و تا آخر چله ادامه دارد. آیا این ماده که بلافاصله بعد از خون نفاس جریان پیدا می کند حکم نفاس را دارد یا خیر؟

شیخ چنین پاسخ گفتند: در صورتی که در آن زن پاکی بوضوح ظاهر نشده باشد مسائل مربوط به نفاس نسبت به آن ماده زرد رنگ و خلط مانند تعلق می گیرد و آن زن طاهر به حساب نمی آید مگر اینکه جریان آن ماده به پایان رسد و بعد از اینکه بوضوح اطمینان پیدا کرد که

پاک شده واجب است که غسل کند و نماز بخواند گرچه پاکی قبل از چله باشد. اما انتظار زنان تا آخر چله به گمان اینکه باید چهل روز انتظار بکشند گرچه قبل از آن پاک شوند خطا و اشتباه بوده بلکه هرگاه که زن طاهر شود گرچه روز دهم باشد نماز بر او واجب، و آنچه برای زنان پاک از حیض و نفاس جائز است برای وی نیز جائز می باشد حتی جماع.

18- سوال شد که اگر زنی در سه ماهگی سقط جنین

کند آیا باید آن زن نماز بخواند و یا نماز را ترک کند؟

شیخ فرمودند: نزد علما معروف است که اگر زن در

سه ماهگی سقط جنین کند نباید نماز بخواند زیرا اگر زن

جنینی را سقط نماید که بصورت انسان باشد خونی که از

او خارج می شود خون نفاس بوده که نباید با وجود آن

نماز بخواند. دانشمندان می گویند: مدت زمانی که ممکن

است خلقت در آن معلوم شود هشتاد و یک روز بوده که

این مدت از سه ماه کمتر است، در این صورت چنانچه

متاكد باشد که در سه ماهگی سقط جنین کرده است

خونی که از او جریان پیدا کرده نفاس می باشد اما اگر

سقط قبل از هشتاد روز باشد خونی که در اثر آن جریان پیدا می کند خونبست فاسد که با وجودش نماز ترک کرده نمی شود، پس این زن سوال کننده باید بخاطر آورد که اگر سقط قبل از هشتاد روز بوده باید نمازهایی را که ترک نموده قضا کند و اگر چنانچه نمازهایی را ترک کرده است به یاد نمی آورد باید سعی کرده و تخمینا آنچه به نظرش می رسد که نخوانده است قضا نماید.

19- اگر چنانچه در ماه مبارک رمضان نقطه ای خون در حال روزه از زن خارج شود و این وضعیت تا آخر رمضان نسبت به وی ادامه داشته باشد آیا روزه اش صحیح است؟

ج- آری روزه اش صحیح است، و این نقطه خون نیز چیزی نیست زیرا که در اثر پاره شدن رگ خارج شده. و از علی بن ابی طالب -رضی الله عنه- نقل شده است که فرمود: نقطه خونی که شبیه خون بینی است حیض نیست ... اینچنین از علی روایت شده است.

20- هرگاه زن جریان خون و یا درد عادت را احساس نماید، اما تا قبل از غروب خون خارج نشود، آیا روزه

آن روز صحیح است یا اینکه قضای آن روز بر او واجب می باشد.

ج- در صورتی که زن غیر حائض در حال روزه احساس حرکت خون و یا درد عادت کند اما خون بعد از غروب آفتاب خارج شود، روزه آن روزش صحیح بوده و چنانچه اگر روزه فرض باشد قضای آن واجب نیست و اگر روزه سنت باشد ثوابش باطل نمی شود.

21- اگر زن خونی را مشاهده کند اما متأكد نیست که آن خون، خون حیض است یا نه آیا روزه آن روزش صحیح است؟

ج- روزه آن روزش صحیح می باشد زیرا که اصل عدم حیض است تا اینکه از حیض بودن آن خون متأكد شود.

22- زنی در آخرین روزهای عادت و قبل از پاکی اثری از خون نمی بیند، آیا در آن روز و قبل از مشاهده مایع سفید رنگ روزه بگیرد؟

ج- اگر آن زن مانند بعضی از زنان مایع سفید رنگ را مشاهده نمی کند روزه بگیرد و اگر مایع سفید رنگ را

مشاهده می کند روزه نگیرد تا اینکه مایع سفید را ببیند¹.

---

1 زیرا خروج مایع سفید که دال بر پایان حیض است، از بعضی از زنان خارج می شود و از برخی دیگر خارج نمی شود. لذا در جواب این سوال: اگر این زن بر حسب عادتش در پایان حیض مایع سفید از او خارج نمی شود (مشاهده نمی کند) بلکه مجرد قطع خون از او دلیل بر انتهای حیض وی می باشد روزه بگیرد. اما اگر بر عکس بنا به عادت وی حیضش به پایان نمی رسد مگر اینکه مایع سفید از او خارج شود (مشاهده کند) روزه نگیرد تا اینکه مایع سفید را ببیند (از او خارج شود). «ناشر».